

Rofusz Ferenc Oscar-díjas rendező újra Budapesten

„Sajnálom, hogy nem születtem később”

A C 47 Films képviseletében újra itthon alkot Rofusz Ferenc, az első magyar Oscar-díjas rendező. Animációs rövidfilmje, A légy az üldözöttség drámájáról beszélt mehökkentő módon, a film 1981-ben kapta meg az Amerikai Filmakadémia elismerését. Rofusz Ferenc a Los Angeles Times címlapjára került, amikor az Oscar-díjat a Hungarofilm akkori igazgatója akarta átvenni helyette, zsebében a Rofusznak szóló meghívóval.

– A légy mindenképpen sorsfordító filmnek bizonyult az életében. Az Oscar-díj legalább annyi konfliktust, mint örömet okozott itthon, s nem csoda, hogy három évvel a díjkiosztó után inkább külföldön próbált szerencsét.

– Ha nem mondtam volna el a nyilvánosságnak, milyen visszasságok történtek az Oscar-díj átadása körül, ha itthon mindenkinek kezét csókolok, eljárszom, hogy nincs harag, megköszönöm mindenkinek, hogy élhetek, akkor valószínűleg kapok egy kis nyugdíjas állást és elüldögélhettem volna itthon, mint egy nagy medve. Néha kitalálhattam volna valamit, rajzolok ezt meg azt. Hála istennek, nem így történt. Meg mertem szólalni, s ezért ügyesen félreállítottak. Lehetett volna fesztiválfilmeket készíteni, talán megnyerek még néhány díjat, de akkor mi lett volna?! Felkerekedtem és hivatalosan Németországba mentem. Nem akartam emigrálni, gondoltam, disszidálnak inkább a hatalmaságok.

– Az Oscar-díj után nem keresték fel Hollywoodból?

– Számos szerződést kínáltak fel, amelyet csak úgy fogadhattam volna el, ha disszidálok. Amerikába viszont Reagan alatt nem engedtek be kelet-európai művészeket. Németország persze akkor sem a rajzfilmgyártás fellegvára volt, s amikor Kanadába hívtak, továbbálltam.

– Gondolom, egészen más világ fogadta.

– Rá kellett döbennem, hogy a kelet-európai technológiai elmaradás miatt komoly hiányosságaim vannak. Beletanultam, s két év után már saját stúdiót nyitottam. A technikai fejlesztések révén négy-öt éve már teljesen mindegy, hogy éppen hol forgatok. A lakásban rajzolhatok, s számítógépes hálózat segítségével küldhetem Kanadából Amerikába, de bárholon bárhova a munkáimat. Nem kell utazni, azt sem tudják, éppen hol lakom, az utómunkálatokat pedig a stúdiók elvégzik. Most persze sok művész dolgozik számítógéppel, aminek hátulütője is vannak.

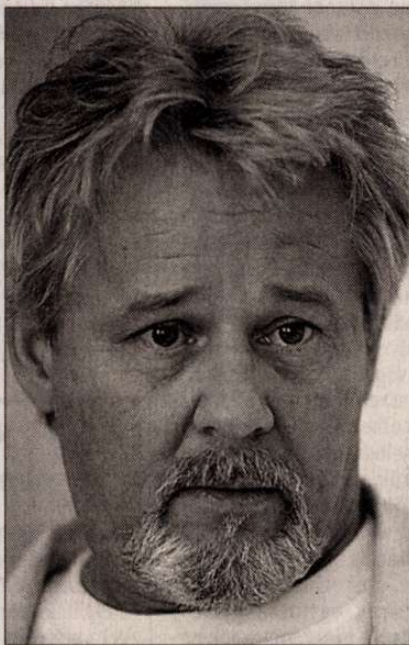
– Ugyan milyen hátrányai lehetnek?

– A komputeres animátorok mindenbe bele akarnak szólni, s a hagyományokon nevelkedett művész, aki megszokta, hogy részfeladatokra oszlik egy alkotás, ezt nehezen tűri. Ma egy 15-20 ezer dolláros felszereléssel akár egyedül is meg lehet alkotni egy kész filmet.

– Húsz éve a szellem dominált, most pedig inkább a technika?

– Ma már a klasszikus animátorokat átképzik a számítógépre, mert a hipermódern filmekbe bele tudják tenni azokat a manírokat és trükköket, amelyet csak egy rajzolni tudó ember ismerhet.

– Ma már akár rajzolni sem kell tudni?

Rofusz Ferenc

Fotó: Sárközy György

– És mégis csinálnak filmeket, ez egészen félelmetes. Ugyanakkor vannak olyan született zsenik, akik sosem tanulták az animációt, mégis, a számítógép segítségével remekül elboldogulnak. A mostaniak gyorsan átlátják a vizuális jelrendszert, s a technika ösztönzésével talán kreatívabban, mint az én nemzedékem. Sajnálom, hogy nem születtem később. A légy két évig készült, a mai technikával három hónap alatt megcsinálnám.

– A hetvenes-nyolcvanas évek aranykora mégiscsak az ön generációjához fűződik.

– A generációm még emlékszik arra az időszakra, amikor politikai és gazdasági kontroll ellenére remek dolgok születtek. Most minden szabad, a fiatal alkotók mégis keresgélnek a mondanivalót. Hiába a sok fiatal tehetség, már más a motiváció. Ma már senkit sem elégít ki egy fesztiválsiker, inkább az egzisztenciát és a megélhetést tartják előbbre. És ezt meg tudom érteni. Kanadában nekem is el kellett tartanom két gyereket, s nem a National Filmboardhoz mentem, ahonnan az állami támogatásnak köszönhetően futószalagról kerülnek ki az Oscar-díjas filmek. Ilyen stúdió azonban ma már kevés található a világban. Kanadában egyébként az egyik leghetesebb fiatal munkatársam délután öt után vett egy láda sört és elment baseballt nézni. Nem vállalkozott plusz művészi munkára, olyan volt, mint egy profi sportoló. Megoldja a rábízott munkát, aláveti a cégnek magát, nem hóbörög, nincsenek személyes konfliktusok, de nem születik művészet sem.

– A nyolcvanas évek közepétől reklámfilmeket készít, most a C47 Films animációs részlegvezetőjeként tért haza. Nem tervez tükön mégis művészi filmet?

– Van egy előkészített tervem, amiből sorozat vagy egész estés film szülehet, de többre nem vállalkoznék. Minden érdekel, élni akarok minden lehetőséggel, nem vagyok sehova se patentolva. Így is azt csinálhatom, amit szeretek. És ez óriási mázli.

TÖLGYESI GÁBOR

Magyarok elismerése Bathban és Londonban

Kiugróan nagy sikerrel mutatkozott be Szabados György zongorista, illetve Dresch „Dudás” Mihály szaxofonos kvintettje a rangos bathi zenei fesztiválon, majd másnap Londonban. Az angol napilapok egyöntetű elismeréssel szoltak a két magyar produkcióról.

„Túlzás nélkül tomboló sikert” arattak Dreschék Bathban május 27-én, számolt be lapunknak Pallai Péter, a BBC volt budapesti tudósítója, aki jelenleg a Harmónia Rádió egyik vezetője. Pallai a magyar együttesek angol szereplésében nem először segített a magyar dzsesszművészeket régóta intenzíven felkaroló londoni Magyar Kulturális Központnak, illetve Bogay Katalin igazgatónak. A Pavillion rendezvényteremben egy telje-

sen kiforrott, lelki és zenei egyetemesen alkotó együttest hallhatta a közönség, amely „felkapta a fejét” ilyen magas színvonalú, különleges etnodzsessz-produkció hallatán, ugyanis a műsorfüzet nem jelezte, hogy a magyarokra jutó figyelem felkeltésében.

A Dresch Quartett az alkalomra Balogh Kálmán cimbalommal egészült ki, és a ritka hangszer, valamint a közös alkotás elmélyültsége külön hozzájárult a sikerhez. Pallai Péter

hangsúlyozta, hogy Dresch Mihály játéka nem virtuozításban jeleskedett, mivel alárendelte magát a kvintett egészére érvényes zenei koncepciónak. A tekintélyes szerkesztő-kritikus személyes tapasztalata szerint Dreschék sikere felülmúlta az éppen hogy virtuozításra „utazó”, világhírességekből alakult David Murray–Louis Slavis duót, akik utánuk léptek fel ugyanott.

A kvintett koncertjét rögzítette a – Bartók rádióhoz hasonlítható – BBC Radio 3, a Guardian című napilap pedig a fesztiválbeszámolóját hatalmas Dresch-fóttal közzétette. A lap kritikusa kü-

lön említést tesz a „nem dzsessz” hangszerekről, amelyeket az együttes felvonultatott (ilyen a cimbalom mellett Dresch Mihály furulyája is). Az Independent pedig arról írt, hogy a dzsessz, a folk, a bartóki és a cigány örökség elemeit sistergő intenzitással magáévá tevő együttes John Coltrane késői korszakát idézte, Dresch és Kovács Ferenc (hegedű és trombita) szólói „szívbe markolóan lélekteliek” voltak.

Szabados György szólókoncertet, improvizációt játszott Bathban, amelyre Pallai szerint a komolyzene-orientált fesztiválközönség igencsak fogékonyan bizonyult, sőt, önbizalmat

sugárzó és tekintélyt parancsoló játéka egyértelműen lenyűgözte a közönséget. A Guardian Szabados produkcióját „intenzív és magabiztos” előadásnak nevezte. A kisebb teremben lezajlott londoni kettős koncertnek másnap hasonló sikere volt, mind Szabados, mind a Dresch együttes esetében, a zongoraművész a Wire, egyben a Jazz Times kritikusa hosszú interjút készített. Egyébként Szabados György e hét pénteken este hat órakor veszi át a Rátkai Klubban a Magyar Jazz Szövetség vezetőségétől a titkos szavazással a tagság által neki ítélt Szabados-díjat. ZK

Meghalt Anthony Quinn

Az utolsó „bölények” egyike volt. Hosszú, sikeres és szerencsés élet adatott meg neki. Az 1915. április 21-én a mexikói Chihuahua-ban írt apától és mexikói anyától született Anthony Rudolfo Oaxaca már az Államokban járt iskolába. Utána sok mindennel megpróbálkozott – volt kubikos, bokszoló, cementipari munkás, taxisofer – míg 21 éves korában színpadra nem lépett. Még abban az évben elkezdett filmezni is, 1940-ig főleg gengsztereket és indiánokat játszott, többek között későbbi apósa, a híres filmrendező Cecil de Mille munkáiban. Művészileg első jelentősebb feladatát Elia Kazantól kapta: 1952-ben, a Viva Zapata-ban a parasztvezér testvérét kellett megformálnia, s ezért az alakításért a legjobb férfi mellékszereplő Oscar-díjjal tüntették ki. A világhírnevet Fellini Országútonja, az érzéketlen, brutális mutatványos, Zampano megformálása hozta meg számára. A Parasztbuccsületben Alfíót, a párizsi Notre Dame-ban Quasimodót adta. A nap szerelmében Gaugint – ezért kapta második Oscar-díját. Pályája egyik legemlékezetesebb, legemblematisabb szerepe – Kazantakisz regényének filmváltozatában – a Zorba, a görög, akit elementáris erővel, nagy átéléssel alakított; a színész sokan azóta is ezzel a figurával azonosítják. Quinnt a nagy erejű és akarátú, kirobbanó egyéniségű, indulatos, vad hűsők szerepkörbe skatulyáz-

ták be. Repertoárjának leggyakoribb darabjai az alkathoz közel álló szenvedélyes, szélsőséges egyéniségek, banditák, romantikus figurák, különböző etnikumok képviselői maradtak. Amikor jelentős rendezővel dolgozott együtt (például Fellinivel, John Sturgesszel, Stanley Kramerrel, Spike Leevvel) és összetett figurát kellett megformálnia, kitűnő volt, mások azonban hajlottak arra, hogy megszerzett rutinjából építkezzen. Még túl a hetvenen is sokat játszott, szerepelt többek között Az öreg halász és a tenger televíziós változatában, s a Dzsungellámban, Arnold Schwarzeneggerrel pedig Az utolsó akcióhős című filmben. Két évvel ezelőtt egy Sophia Lorenről, illetve Csehovról és Zsardonóval szóló televíziós dokumentumfilmben önmagát alakította, játszott egy mini tévésorozaton és egy filmen, sőt az eredeti tervek szerint az év első felében még újra filmezett az Avengers Angelo című filmben, Sylvester Stallonéval.

Filmszínészként és magánemberként egyaránt termékeny volt. Több házasságából – utólagára négy évvel ezelőtt nősült – tizenhárom gyereke született. A színészetben kívül megpróbálkozott a producer-séggel és egyszer a rendezéssel is (A kalóz), s az eredeti bűn címmel papírra vetette memóriáját. Tudott miről írni: nagy idők nagy tanúja, aktív résztvevője volt.

GERVAI ANDRÁS

Mahler összes szimfóniájának előadására készül Kollár Imre együttese

A Debreceni Filharmonikusok iránt külföldről is érdeklődnek

Sikeres évadot zárt a Debreceni Filharmonikus Zenekar. Az elmúlt időszakban nyolc lemezzel jelent meg, s az együttes iránt külföldről is egyre nagyobb az érdeklődés. Korlátozott anyagi lehetőségeik ellenére eredményesen gazdálkodnak, amit bizonyít, hogy a városi önkormányzat a második félévtől hét további debreceni kulturális intézmény pénzügyeit is rájuk bízta.

„A fiatal generáció egyik leghetesebb karmestere, Kollár Imre 1994-ben lett az együttes zeneigazgatója, s azóta hatalmasat léptünk előre” – mondja az eredetileg ütőhangszeres művészi végzettséggel rendelkező Kovács János, aki ugyancsak 1994 óta tölti be a zenekar igazgatói posztját. „Ma már az együttes kilencven százalékát felsőfokú végzettséggel rendelkező muzikusok alkotják, s ez érezhető a színvonalban. Sikeres Mozart-sorozatot, Liszt–Bartók-szerű rendeztünk, s büszké lehetünk a Világjáró zongoraművészek című sorozatra is, amelynek keretében többek között Bogányi Gergely, Jandó Jenő, Nagy Péter és Ránki Dezső játszott Debrecenben. Az elmúlt években szisztematikusan megtanultuk és eljátszottuk Beethoven kilenc szimfóniáját, s most ugyanezt tervezzük az összes Mahler-szimfóniával.”

Kovács János nagy megtiszteltetésnek tartja, hogy a magyar származású, nemzetközi hírnév karmester, Gilbert Varga meghallgatta egy müncheni koncertjüket, s utána jelezte, a 2002/2003-as évadban szívesen ellátó-

gatna Debrecenbe egy hangversenyre. 2003. március 31-én egy másik izgalmas felkérésnek is eleget tesznek: ezen a napon harmincegy ország közszolgálati rádióállomásai közvetítik azt a monumentális körkörös koncertet, amelyen négy európai város, köztük Debrecen mutatkozik be. Az utóbbi néhány évben a zenekarnak nyolc CD-jét jelent meg, s idén is készülnek egy különleges lemezre: a tavaly, kilencvenöt éves korában elhunyt Farkas Ferenc alkotásait a zeneszerző fia, a Svájcban élő Farkas András vezényletével rögzítik. Külföldön is mind gyakrabban lépnek fel: Európa-szerte közreműködnek gálakoncerteken, opera-előadásokon, fesztiválokon.

A Debreceni Filharmonikusok jogelődje 1923-ban alakult, s az első időben még amatőr együttesként, MÁV Egyetértés Szimfonikus Zenekar néven működött. Az 1952-ben hivatásossá vált, Tózsér József, Becskerek Gyula, Pongrácz Zoltán, később húsz éven át Rubányi Vilmos által vezetett együttes egészen a rendszerváltásig a MÁV kötelékében maradt; fenntartóként ek-

kor vette át a városi önkormányzat. A kétszeres Pro Urbe-díjas, Bartók–Pásztory-díjjal is kitüntetett zenekar állami és önkormányzati támogatásból, valamint saját bevételekből álló költségvetése 2000-ben alig haladta meg a 120 millió forintot, ami – mint Kovács János emlékeztetett rá – „kevesebb, mint a Nemzeti Filharmonikusok büdzséjének egytizede.”

A helyzetet nehezíti, hogy a muzikusoknak az alacsony – átlagosan bruttó 65-70 ezer forint – fizetésért nemcsak próbákban és koncerteken kell részt venni, hanem külön díjazás nélkül zenés színházi előadásokon is játszani kell. „Evi átlagos szolgáltatásunk 308, ami rendkívül sok, s csak hatalmas szervezőmunkával teljesíthető. Mégsem panaszkodunk: tevékeny, menedzser-szemléletű vezetés kell, s akkor mindent meg lehet oldani” – mondja az igazgató. Szükség forrásai ellenére kiegyensúlyozottan gazdálkodnak, s talán ezzel magyarázható a debreceni önkormányzatnak a közelmúltban meghozott döntése: július 1-jétől – az egész városban lezajló versenyre kerülő intézmény-összevonások keretében – szervezettileg már a Kodály Kórus, a Tourinform, a városi könyvtár és teljes fiókhálózata, valamint több közösségi ház is a Debreceni Filharmonikusokhoz tartozik.

RETKE ATTILA

VILLANÓFÉNYBEN

Devich János az Operaházból

(MH) A Magyar Állami Operaház főigazgatói pályázatának elbírálása az előzetes terveknek megfelelően zajlik. A kuratórium javaslata alapján Rockenbauer Zoltán miniszternek június 14-éig kell kijelölnie az új főigazgatót – közölte lapunkkal Devich János, a kulturális minisztérium művészeti főosztályvezetője. Devich úgy látja, az esélyeket tartalmazó sajtóhíradások „nem tesznek jót az ügynek, hiszen a jelöltek döntő többsége külön levélben kérte, hogy neve ne kerüljön nyilvánosságra, és a személyiségi jogokat az információkat kiszivárogtató kurátoroknak, operaházi dolgozóknak is tiszteletben kellene tartani. A legfontosabb személyi döntés, Győri György főzeneigazgató kinevezése már egyébként is megtörtént” – tette hozzá a főosztályvezető. A Magyar Hírlap értesülését – miszerint elképzelhető, hogy a jelenlegi pályázatot a tárca eredménytelennek nyilvánítja, s néhány héten belül új pályázatot írnak ki – kommentálva Devich János reményét fejezte ki, hogy június 14-éig sikerül kiválasztani az Operaház főigazgatóját, s új pályázat kiírására csak öt év múlva, a most kinevezésre kerülő főigazgató mandátumának lejártá után kerül sor.

Sárközi Máttyás új könyve

(MH) Ma 15 órakor az írószövetség székházában Pomogáts Béla, az írószövetség elnöke mutatja be lapunk londoni tudósítójának, Sárközi Máttyásnak új könyvét. A Feljegyzések a zöld füzetből huszonöt év szellemes, érdekes naplójegyzéseit gyűjti a szerző által tervezett karcsú kötetbe.

Svéd gyerekfilmek hete

(MH) Kivételes sorozat színhegyez lesz a Bem mozi és az Örökmozgó Filmmúzeum. Mától június 11-éig a svéd gyerekfilmek gyöngyszemeit – például az élő klasszikus Astrid Lindgren történetét – fogják vetíteni.

TOP 20

Mahasz-sikerlista

Depeche Mode

A Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének hivatalos eladási listáját (Mahasz Top 40) a 21. héten készült felmérések alapján a következő előadók és albumok vezetik:

1. Sub Bass Monster: Tovább is van, mondjam még (új)
2. Depeche Mode: Exciter (új)
3. Ganxsta Zolee és a Kertek: Pokoli Lecke
4. Destiny's Child: Survivor
5. Crystal: Két utazó
6. R.E.M.: Reveal
7. Rokker Zsolti: Rokker Zsolti és a nagymutter (új)
8. Brooklyn Bounce: Restart
9. Bery: Egyedül
10. Zámbo Jimmy: 1958-2001
11. Fiesta: Hozzám tartozol
12. Tankcsapda: Ágyarország
13. Filmzene: Sacra Corona
14. Zámbo Jimmy: Csak a jók mennek el
15. Fekete Vonat: Hariemi éjszakák (új)
16. Gigi D'Agostino: Chansons For The Heart
17. Hooligans: Kánaán
18. Thalia: En Extasis
19. United: A nap felé
20. Limp Bizkit: Chocolate Starfish & The Hotdog Flavored Water